

Ὁ «Δὸν Κάρλος» τοῦ Σίλλερ ἐδόθη ἀρκετά ἱκανοποιητικά στὸ Ἐθνικὸ Θέατρο. Παίχτηκε καὶ σκηνοθετήθηκε μὲ εὐσυνειδησία καὶ μὲ γοῦστο. Καὶ ἦταν ἓνα δείγμα,—τὸ τελευταῖο,— τῶν προσπαθειῶν τοῦ Πολίτη, ποῦ ἐπίστευε πάντα στὸ μεγάλο θέατρο κ' ἔδινε ὅλες τὶς δυνάμεις του γιὰ τὴν ἀρτία ἐμφάνισί του. Ἀλλὰ μὲ τὸν «Δὸν Κάρλος» ἔγινε καὶ κάτι ἄλλο, ἐξίσου ἀξιοσημείωτο: δὲν ἀπουσιάσαμε ἀπὸ τὶς ἑορτές ποῦ ὀργανώθηκαν στὴ Γερμανία καὶ στὶς ἄλλες πολιτισμένες χώρες γιὰ τὸν πανηγυρισμὸ τῆς ἑκατοστῆς ἐβδομηκοστῆς πέμπτης ἐπετείου ἀπὸ τὴ γέννησι τοῦ ποιητοῦ. Καὶ ὄχι μόνον δὲν ἀπουσι-

άσαμε, ἀλλ' ἐξασφαλίσαμε καὶ μιὰ ἀξιοπρεπέστερη συμμετοχὴ. Ἐδείξαμε ὅτι ἔχουμε ἀξιόλογες θεατρικὲς δυνάμεις καὶ τοὺς ἀνθρώπους ποῦ ξέρουν νὰ τὶς χρησιμοποιήσουν.

Ἐωρτάσαμε ὁμῶς τὴν ἐπέτειο τῆς γεννήσεως τοῦ Σίλλερ, χωρὶς, μὲ τὴν εὐκαιρία αὐτὴ, νὰ γνωρίσουμε κάπως πλατιύτερα τὸ ἔργο τοῦ ποιητοῦ καὶ ν' ἀποκομίσουμε τὰ πνευματικὰ κέρδη ποῦ ἐξασφαλίζει ἡ γνωριμία μὲ δημιουργοὺς ὡς τὸν συγγραφέα τοῦ «Δὸν Ζουάν», τῆς «Μαρίας Στούαρτ» καὶ τοῦ «Γουλιέλμου Τέλλου», ὅταν, ἐννοεῖται, ἡ γνωριμία αὐτὴ δὲν εἶναι πρόχειρη καὶ ἐπιπολαία. Φυσικά, οἱ κριτικοὶ τῶν ἡμερησίων ἔκτακτων τῶν καθηκόντων. Ἐγραψαν τὶς ἐντυπώσεις τῶν ἀπὸ τὴ διδασκαλία τοῦ «Δὸν Κάρλος». Μερικοὶ, μάλιστα, δὲν περιωρίστηκαν μόνον σὲ κρίσεις γιὰ τὴ σκηνοθεσία καὶ τὸ παίξιμο τῶν ἠθοποιῶν ἀλλὰ καὶ προσπάθησαν ν' ἀναλύσουν, στὰ στενά ὄρια τῶν κριτικῶν σημειωμάτων, τὸ ἔργο, νὰ ἐξηγήσουν τὴν ἀξία του, νὰ δικαιολογήσουν τὶς ἀδύνατες πλευρὲς του,—τὴν ἔλλειψι λ.χ., ἐνότητος ποῦ ὀφείλεται στὸ ὅτι ὁ «Δὸν Κάρλος» γράφηκε σὲ διάφορες ἐποχές,—νὰ τὸν τοποθετήσουν τέλος πάντων στὴν ὅλη ἐργασία τοῦ Σίλλερ. Ὅλα αὐτὰ ὁμῶς δὲν ἔπρεπε νὰ εἶναι παρά ἀφετηρία, ἀπλὴ ἀφορμὴ γιὰ νὰ γίνῃ εὐρύτατη συζήτησις γύρω ἀπὸ ἓνα ἔργο κ' ἀπὸ ἓναν ποιητὴ, ποῦ εἶχε βαθύτατες συγκινήσεις κ' ἀγωνίστηκε, ὅσο λίγοι, στὴν περιοχὴ τῆς τέχνης, γιὰ τὴν ἐλευθερία. Οἱ «Λησταί» του, ἓνα ὀρηκτικὸ ἐπαναστατικὸ κήρυγμα, ἦταν βόμβα γιὰ τὴν ἐποχὴ τους. Καὶ εἶναι ἀλήθεια ὅτι ὁ Σίλλερ μὲ τὸ δράμα αὐτό,—ἓνα δράμα γεμάτο ἀπὸ τραγικὲς συγκρούσεις, ἀπὸ ζωηρότατη θεατρικὴ δράσι καὶ ἀσυγκράτητο πάθος,—ἐκέρδισε τὴν ἀγάπη τοῦ λαοῦ, ἔχασε ὁμῶς τὴν ὑποστήριξι τῶν δυνατῶν, ποῦ τοῦ εἶχαν δώσει τὰ μέσα νὰ μορφωθῇ. Ὁ Σίλλερ ἦταν ποιητὴς, ἀλλὰ καὶ ἠθικὸς ἄνθρωπος, ποῦ δὲν ἀπέφευγε τὴ μάχη, ποῦ δὲν ἐδίσταζε ν' ἀντιμετωπίσῃ τὴν ὀλικὴ δύναμι καὶ ξεχνούσε τὰ συμφέροντά του ἀπάνω στὸν ἀγῶνα γιὰ τὴν ἐπικράτησι τῶν ἰδεῶν του. Εἶχε πολλὰς ἐκδηλώσεις ἢ σκέψεις κ' ἡ τέχνη του. Κι' ἀπὸ τὴν ἐποχὴ ποῦ ἔδωσε τοὺς «Ληστές» ὡς τὴ στιγμή ποῦ ἐτελείωσε τὸν «Γουλιέλμο Τέλλο» κ' ἄρχισε τὸν «Δημήτριον», δηλαδὴ μέσα σὲ εἴκοσι πέντε χρόνια περίπου, ποῦ τὰ χρησιμοποίησε γιὰ νὰ δοκιμάσῃ τὶς δυνάμεις του σὲ ὅλα σχεδὸν τὰ εἶδη τοῦ λόγου,—ἔγραψε δράματα, ποιήματα, αἰσθητικὲς μελέτες, ἱστορικὰ ἔργα, σατυρικοὺς στίχους κλπ.—εἶχε μιὰ δράσι ποικιλόμορφη. Ἀλλ' εἴτε ἔκανε δράμα, εἴτε διετύπωνε τὶς ἀντιλήψεις του γιὰ τὴν τέχνη, εἴτε ἔγραφε ἱστορία, εἴτε συζητοῦσε μὲ τὸν Γκαίτε, εἴτε εἰπεύραζε μὲ ἀθῶους σατυρικοὺς στίχους τοῦ συναδέλφου του, ἔμεινε ὁ ἠθικὸς ἄνθρωπος, ὁ ἐπαναστάτης καὶ ὁ ἀδιάλλακος, ἡ φλογερὴ ψυχὴ ποῦ πολεμοῦσε γιὰ τὸ ὠραῖο καὶ τὸ καλὸ.

Αὐτὰ ὅλα καὶ πολλὰ ἄλλα ἀκόμη, ποῦ οὐτε νὰ τ' ἀπαριθμήσουμε μποροῦμε στὴ σύντομη αὐτὴ μηνιαία θεατρικὴ ἐπιθεώρησι, ἔπρεπε νὰ γίνουν γνωστά, νὰ συζητηθοῦν καὶ νὰ προκαλέσουν τὸ γενικώτερο ἐνδιαφέρον γιὰ μιὰ μεγάλη μορφή ὡς τοῦ Σίλλερ. Μόνον εἶται θὰ ἔπαιρνε πραγματικὴ ἀξία ὁ ἑορτασμὸς τῆς ἐπετείου. Ἡ διδασκαλία τοῦ «Δὸν Κάρλος» δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία, ὅτι ἦταν ἓνα γεγονός. Ἀλλὰ μὲ τὸ «Δὸν Κάρλος» ἔκαμε τὸ καθῆκον του ἓνας μόνον ἓνας ὀργανισμὸς. Ὅλα οἱ ἄλλοι, ἄτομα καὶ ὀργανώσεις, μένουν ὑπόλογοι. Ποῦ εἶναι τὰ διαφωτιστικὰ ἀρθρα καὶ οἱ σοβαρὲς μελέτες, οἱ εὐσυνειδητεὲς μεταφράσεις, οἱ συ-

ζητήσεις γιὰ τὴ θέσι τοῦ Σίλλερ στὴ Γερμανικὴ λογοτεχνία καὶ στὴν κίνησι τῶν ἰδεῶν τοῦ περασμένου αἰῶνος; Δὲν ἀπουσιάσαμε, τὸ ζαναλέω, ἀπὸ ἓναν ἑορτασμὸ, ἀλλὰ καὶ δὲν τὸν ἐκάναμε πραγματικὸ πνευματικὸ γεγονός μὲ εὐεργετικὴ ἀπήχησι.